

Regeringskansliet
(Miljö- och energidepartementet)
103 33 Stockholm

Remiss: Lagstiftning för genomförande av Nagoyaprotokollet

Juridiska fakultetsnämnden noterar att genomförandet av Nagoyaprotokollet till konventionen om biologisk mångfald främst sker genom EU:s förordning (511/2014). Fakultetsnämnden kommenterar inte innehållet i EU:s förordning, utan enbart förslagna och tänkbara åtgärder för att genom kompletterande ändringar i miljöbalken kunna stärka skyddet av biologisk mångfald vid tillträde till och nyttjande av genetiskt material.

Den biologiska mångfaldens inneboende värde

Genomförandet av Nagoyaprotokollet måste ses i sitt sammanhang, dvs mot bakgrund av syftet och ändamålet med konventionen om biologisk mångfald. Enligt konventionen har biologisk mångfald ett värde i sig, för dess egen skull. Detta hindrar inte att biologisk mångfald samtidigt har ett instrumentellt värde för människan och att biologisk mångfald skall skyddas också med anledning av den monetära och icke-monetära betydelse den har för människor, både nu levande och framtida generationer. Av målstadgandet i 1 § 1 kap. miljöbalken framgår att naturen har ett skyddsvärde, vilket enligt miljöbalkskommentaren skall tolkas som att naturen har ett eget värde, och att detta skall tillgodoses genom förvaltaransvaret.¹ Av samma stadgande framgår att miljöbalken skall tillämpas så att den biologiska mångfalden bevaras. Enligt fakultetsnämnden skulle ett förtydligande i miljöbalkens målstadgande, så att det också av lagtexten framgår att biologisk mångfald har ett egenvärde, likväl kunna bidra till ett förbättrat genomförande av Nagoyaprotokollet, bland annat vid bedömningen av om ett visst tillträde till eller utnyttjande av genetiska resurser skall anses ligga i linje med hållbar utveckling.

Bedömningskriterier för information och stöd

Promemorian föreslår att ”myndigheter med ansvar av relevans” skall få i uppdrag att ta fram den information och det stöd som anses lämpligt för att tillse att ”insamlandet ska gå

¹ Bengtsson m.fl., Miljöbalken - En kommentar. Version den 1 januari 2014 (t.o.m. supplement 13), Zeteco.

rätt till” (promemorian, s 32). Enligt fakultetsnämnden bör generella kriterier fastställas för att tillförsäkra att tillträde och utnyttjande av genetiska resurser sker utifrån relevanta geografiska, hydrografiska, hydrologiska och klimatmässiga faktorer för hållbar utveckling.

Ändring av 10 kap MB till att omfatta icke allvarliga skador på den biologiska mångfalden

Den som tillträder eller utnyttjar genetiska resurser ansvarar för att eventuella skador avhjälpas. Det följer av 8 § 2 kap. miljöbalken att alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. För att tillförsäkra att skador på den biologiska mångfalden, som inte anses vara av allvarlig art, också omfattas av skyldigheten att avhjälpa skada, bör 10 kap. miljöbalken ändras till att omfatta också mindre allvarliga skador på den biologiska mångfalden.

Anmälningsplikt vid risk för skada och ställande av säkerhet

Enligt promemorian bör någon ny särskild reglering inte införas avseende tillträde till genetiska resurser som hämtas i Sverige eller tillträde till traditionell kunskap som rör genetiska resurser och hämtas i Sverige (promemorian, s 30). Oavsett om man väljer att göra det eller inte, bör den som avser att bedriva verksamhet eller vidta åtgärd genom tillträde till eller utnyttjande av genetiska resurser vara skyldig att anmäla riskerna till behörig myndighet. Vägledning bör ges genom stöd och information av behörig myndighet utifrån de ovan diskuterade bedömningskriterierna.

Efter anmälan från den som avser att bedriva verksamhet eller vidta åtgärd omfattande tillträde till eller nyttjande av genetiska resurser bör den behöriga myndigheten kunna besluta om att betryggande säkerhet ställs för tillträde till eller utnyttjande av de genetiska resurserna.² Risken bör bedömas främst i förhållande till de skador som kan uppkomma, men även utifrån de effekter skadan kan få, oavsett om risken att skada skulle inträffa är liten. En sådan möjlighet är i linje med miljöbalkens målstadgande, och förslaget om att tydliggöra den biologiska mångfaldens egenvärde, så som beskrevs ovan.

² Jfr MB 16:3.